

ลักษณะภาษาไทยที่สะท้อนวัฒนธรรมไทย

“เพลงพื้นบ้าน”

ความหมายของเพลงพี่น้องบ้าน

ปราณี วงษ์เทศ (2525: 63-64) ได้ให้ความหมาย เพลงพี่น้องบ้าน ว่า เพลงที่แพร่หลายไม่ว่าจะอยู่ในหมู่บ้านเดียว หรือมากกว่าหนึ่งหมู่บ้านก็ได้ เนื้อหาของเพลง ผู้ร้อง ผู้ฟัง จะอยู่ในหมู่บ้านที่ทุกคนรู้จักกัน และจะแสดงถึงเอกลักษณ์เฉพาะของหมู่บ้านนั้นๆ และมีบทบาทหน้าที่เป็นที่รู้จักในวงแคบของชุมชนระหว่างหมู่บ้าน

ความหมายของเพลงพื้นบ้าน

พราวพรรณ พันธุ์สมบูรณ์ (2524: 77) ได้ให้ความหมาย เพลงพื้นบ้าน ว่า เป็นเพลงที่ชาวบ้านในท้องถิ่นต่าง ๆ คิดประดิษฐ์แบบแผนการร้องเพลงไปตามความนิยม และสำเนียงภาษาพูดในแต่ละท้องถิ่นของตน และนิยมร้องกันในเทศกาลหรืองานที่มีการชุมนุมรื่นเริง มีทำนองง่ายและเหมาะสมแก่สำเนียงของคนในท้องถิ่น

ความหมายของเพลงพื้นบ้าน

เครือจิต ศรีบุญนาท (2546: 2) ได้ให้ความหมาย เพลงพื้นบ้าน ว่า เพลงที่ชาวบ้านในท้องถิ่นต่าง ๆ คิดประดิษฐ์ขึ้นเพื่อความสนุกสนานรื่นเริง และเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด มีแบบแผนการร้องไปตามความนิยมและสำเนียง ภาษาพูดในท้องถิ่นของตน ใช้ภาษาเรียบง่าย สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของชาวบ้าน มีลีลาการร้อง การรำ อิสระทั้งรูปแบบและเนื้อหา มีการปรับเปลี่ยนและยืดหยุ่นไปตามสังคมที่เปลี่ยนไป ไม่มีกฎระเบียบตายตัว ถ่ายทอดสืบต่อกันด้วยการเลียนแบบจดจำ และทำตามครูจนเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

ความหมายของเพลงพื้นบ้าน

อมรา กล้าเจริญ (2553: 2) ได้ให้ความหมาย เพลงพื้นบ้าน ว่า
เพลงที่เป็นวรรณกรรมของชาวบ้าน ที่ได้คิดรูปแบบการร้องการเต้นขึ้น
สืบทอดกันมาในรูปแบบมุขปาฐะ กล่าวคือ สืบทอดโดยใช้ความจดจำ

ความหมายของเพลงพื้นบ้าน

เพลงพื้นบ้าน หมายถึง การขับร้อง ท่วงทำนอง คนตรีของชาวบ้าน ซึ่งมี
อัตลักษณ์เฉพาะและความนิยมในท้องถิ่นนั้นๆ เนื้อหาของเพลงสะท้อนให้เห็น
วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ไม่ว่าจะเป็นสังคมเกษตร โดยส่วนมากจะขับร้อง
เพื่อความสนุกสนาน เพื่อให้ลืมความเมื่อยล้าจากการทำงานหนัก รวมไปถึงเพลง
ร้องที่ใช้ในพิธีกรรม หรืองานเทศกาลต่างๆ ของท้องถิ่นที่ผู้คนจะเกิดการรวมกลุ่ม
และปฏิสัมพันธ์กัน เพลงพื้นบ้านสืบทอดกันมาในรูปแบบมุขปาฐะปากต่อปาก ใช้
ความจำในการจดจำเนื้อร้องและท่วงทำนอง ไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร
ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่งและที่มา

ลักษณะของเพลงพื้นบ้าน

- ลักษณะเด่นของเพลงพื้นบ้านอยู่ที่ความไพเราะ การมหรือถ้อยคำง่ายๆ แต่มีความหมายกินใจ ใช้ไหวพริบปฏิภาณในการร้องโต้ตอบกัน
- เพลงพื้นบ้านส่วนใหญ่จะมีเนื้อร้องและทำนองง่ายๆ ร้องเล่นได้ไม่ยาก ฟังไม่นานก็สามารถร้องเล่นตามได้
- การเล่นเพลงพื้นบ้านจะเล่นกันตามลานบ้าน ลานวัด ท้องนา ตามลำน้ำ แล้วแต่โอกาสในการเล่นเพลง

ลักษณะของเพลงพื้นบ้าน

- เครื่องดนตรีที่ใช้เป็นเพียงเครื่องประกอบจังหวะ เช่น ฉิ่ง กรับ กลอง หรือเครื่องดนตรีที่ประดิษฐ์ขึ้นเอง บางทีก็ไม่มีเลย ใช้การปรบมือประกอบจังหวะ
- สิ่งสำคัญในการร้องเพลงพื้นบ้านอีกอย่างก็คือ ลูกคู่ที่ร้องรับ ร้องกระทู้ หรือ ร้องสอดเพลง ซึ่งจะช่วยให้เกิดความสนุกสนาน ครึกครื้นยิ่งขึ้น

ลักษณะของเพลงพื้นบ้าน

- อมรา กล้าเจริญ (2553: 2) ได้กล่าวถึงลักษณะของเพลงพื้นบ้าน ดังต่อไปนี้
 1. ความเรียบง่ายของการใช้ถ้อยคำ สำนวน โวหาร ไม่มีคำศัพท์ยากมากนัก มีนัยแฝงอยู่ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในสังคมท้องถิ่น ถ้าผู้ฟังมีประสบการณ์จะสามารถเข้าใจนัยได้ทันที
 2. มีลักษณะตกขอบชั้น การว่ากระทบกระทั่งเสียดสีสังคมท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ มีให้พบเห็นอยู่ทั่วไปในเพลงพื้นบ้านทุกประเภท

ลักษณะของเพลงพื้นบ้าน

3. นันทลักษณะไม่แน่นอน อาจจะใช้คำตั้งแต่ 2-18 คำ เวลาร้องเข้าไปซ้ำมา หรือแทรกการเอื้อนเสียง เวลาร้องใช้วิธีรวบคำเพื่อเล่นคำ และมีลักษณะคล้องจอง กันอยู่ในตัว แต่ก็ไม่ใช่ตามนันทลักษณะของกลอนหรือคำประพันธ์ชนิดใด

เป็นกลอนหัวเดียว คือ กลอนที่ลงท้ายด้วยสระชนิดเดียวกัน เช่น กลอน ไร (ลงเสียงข้างท้ายด้วยสระ ไอตลอด) กลอนรี (ลงเสียงข้างท้ายด้วยสระ อีตลอด) กลอนร่ว (ลงท้ายด้วยคำที่ใช้สระ อัว) กลอนรา (ลงท้ายด้วยคำที่ใช้สระ อา) เช่น ในเพลง ลามะลิลา ซึ่งง่ายต่อการเล่น มุ่งให้ทุกคนมีส่วนร่วมร้องได้สนุกสนานร่วมกัน ตัวอย่าง <https://www.youtube.com/watch?v=udfcnbcP0aQ&list=WL&index=1>

ลักษณะของเพลงพื้นบ้าน

4. การสอดแทรกวิถีชีวิตชาวบ้าน นับตั้งแต่ความเชื่อ ประเพณี ค่านิยม ภาษาถิ่น ปรากฏในเพลงพื้นบ้านเป็นจำนวนมาก

5. มีการตัดเติมเสริมความในคำร้อง เพราะบางที่เป็นการร้องโต้ตอบ (ปฏิพากย์) ระหว่างผู้เล่น 2 ข้าง ซึ่งต้องใช้ไหวพริบปฏิภาณ เพื่อความรวดเร็วและไม่ให้การเล่นหยุดชะงัก จึงอาจจะตัดความหรือเสริมความเข้าไปเพื่อให้พอดีกับจังหวะ เวลา โอกาส

ลักษณะของเพลงพื้นบ้าน

6. คนตรีประกอบการร้องเล่น ใช้วิธีตบมือ หรือใช้เครื่องกำกับจังหวะ เช่น ฉิ่ง กรับ โทณ กลอง กำกับจังหวะ หรือใช้เครื่องดนตรีอื่นตามลักษณะของท้องถิ่น
7. การแต่งกายในการร้องเพลงพื้นบ้าน แต่งกายตามแบบพื้นบ้านในท้องถิ่น
8. ไม่ทราบที่มาแน่นอนของบทกลอนที่ร้องว่ามาจากใครที่ไหน เมื่อไหร่ คือ
จำสืบทอดกันมา

ประเภทของเพลงพื้นบ้าน

- ประเภทของเพลงพื้นบ้าน แบ่งออกได้ 3 ประเภท คือ
 1. เพลงสำหรับเด็ก
 2. เพลงปฎิพากษ์
 3. เพลงในพิธีกรรม

1. บทเพลงสำหรับเด็ก

- เป็นเพลงพื้นบ้านที่แต่งขึ้นเพื่อให้เด็กได้ฟัง
- **ถ้าเป็นเพลงกล่อมเด็ก**จะขับกล่อมเพื่อให้เด็กเคลิบเคลิ้มและรู้สึกอบอุ่นว่ามีผู้ใหญ่ใกล้ชิดจนหลับไป และการได้ฟังซ้ำ ๆ จะปลูกฝังความรู้สึกนึกคิดในสิ่งเหล่านั้นเข้าไปในจิตใจของเด็ก
- **ส่วนเพลงร้องเล่น และเพลงประกอบการละเล่นของเด็ก** แต่งขึ้นเพื่อความเคลิบเคลิ้มสนุกสนานให้เด็กได้ร้องประกอบกิจกรรมเข้าจังหวะเพิ่มเข้ามา

1. บทเพลงสำหรับเด็ก

บทเพลงสำหรับเด็ก แบ่งออกเป็น 3 ชนิด

1.1 เพลงกล่อมเด็ก

1.2 เพลงร้องเล่นของเด็ก

1.3 เพลงประกอบการละเล่นของเด็ก

1.1 เพลงกล่อมเด็ก

อมรา กล้าเจริญ (2553: 3-4) ได้กล่าวถึง เพลงกล่อมเด็ก ว่า

- เป็นเพลงที่ร้องกล่อมให้เด็กหลับเร็วขึ้น เพื่อแสดงความรักเอื้ออาทรที่แม่มีต่อลูก
- เนื้อหาของเพลงกล่อมเด็กทุกภูมิภาคของไทย โดยทั่วไปจะมีความหมายคล้ายคลึงกัน เช่น แสดงความรักของแม่ที่มีต่อลูก ซึ่งจะเปรียบเทียบความน่ารักของเด็กกับสัตว์ที่น่ารัก เช่น แมว นก หรือบางทีบทกล่อมก็ไม่เกี่ยวข้องกับเด็ก
- เพลงกล่อมเด็กจะเป็นเพลงที่มีเนื้อหาสั้นบ้างยาวบ้าง ผสมกับการเอื้อนเสียงซ้ำๆ ใช้ถ้อยคำง่ายๆ สั้นๆ

1.1 เพลงกล่อมเด็ก

- เพลงกล่อมเด็กของไทยมีอยู่ทุกภูมิภาค ซึ่งจะมีชื่อเรียกที่แตกต่างกัน
- ภาคเหนือ เรียกว่า **“เพลงอื้อ”** หรือ **“เพลงอื้อจา”**
- ภาคอีสาน เรียกว่า **“เพลงก๋อมลูก”** **“เพลงนอนสาเต๋อ”** **“เพลงนอนสาหล่า”**
- ภาคใต้ เรียกว่า **“เพลงชาน้อง”** หรือ **“เพลงน้องนอน”** หรือ **“เพลงร้องเรือ”** ซึ่งเพลงร้องเรือที่หนุ่มสาวใช้เกี่ยวพาราสีกันมาใช้ร้องกล่อมเด็ก หรืออาจเป็นเพราะในสมัยโบราณเด็กนอนในเปลผ้าซึ่งมีรูปลักษณะคล้ายเรือ

- ตัวอย่างเพลงกล่อมเด็ก ภาคอีสาน (เพลงนอนสาหล่า)
- <https://www.youtube.com/watch?v=8C2hk-cRGLA&list=WL&index=9>

นอนเคื่อหล่าหลับตาแม่สิกล่อม เจ้าบ่นอน บ่ให้กินกล้วย

แม่ไปห้วย หาซ່อนปลาปู เก็บผักตั่ว มาใส่แกงเห็ด ไปใส่เบ็ดเอาปลาข่อใหญ่

อย่าร้องไห้แมวโพงสิจ๊กตา

เจ้านอนซ่าแมวโพงจ๊กห้า

เจ้านอนค้ำแมวโพงจ๊กกั้น

- บทเพลงกล่อมเด็กเป็นเพลงที่ใช้คำง่ายๆ ไพเราะ ใช้ภาษาในท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่
 - มีเนื้อหาแสดงความรักและความผูกพันของแม่กับลูก
 - สะท้อนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ทางวัฒนธรรมการเลี้ยงลูกของคนไทยที่ให้เด็กนอนเปลสาย โดยแม่หรือคนในครอบครัวขับร้องเพลงกล่อมมีทั้งขุ่ ทั้งปลอบและร้องเล่นิทาน เพื่อให้เด็กเพลิดเพลินนอนหลับได้เร็วขึ้น
 - บทเพลงที่ร้องนั้นช่วยกระตุ้นพัฒนาการและช่วยอบรมกล่อมเกลาเด็กมาตั้งแต่เยาว์วัยและสามารถช่วยให้เกิดความรักความผูกพันระหว่างแม่กับลูกได้เป็นอย่างดี

ลักษณะสำคัญของเพลงกล่อมเด็ก

1. เป็นเพลงที่รับช่วงต่อ ๆ กันมา อาศัยการบอกกล่าว ไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร จัดเป็นมุขปาฐะหรือถ่ายทอดด้วยปาก
2. ใช้ภาษาง่ายๆ มีคำสัมผัสคล้องจองกันตลอด ทำให้ง่ายต่อการจดจำและขับกล่อมได้ไพเราะจึงจัดเป็นประเภทเพลงชาวบ้าน รวบรวมคติและความเชื่อของชาวบ้าน
3. ไม่สามารถทราบได้ว่าใครเป็นผู้แต่ง เพราะอาศัยการสืบทอดมาหลายชั่วอายุคน

ลักษณะสำคัญของเพลงกล่อมเด็ก

4. ไม่ทราบอายุหรือช่วงเวลาที่แต่งเพลงกล่อมเด็กได้ เพลงเดียวกันอาจ
ผิดเพี้ยนกันบ้างจากสำนวนภาษาของแต่ละท้องถิ่น

การจดจำ ความเข้าใจของผู้กล่อมเด็ก บางครั้งเพลงเดียวกันคนกล่อม
คนเดียวกันให้ร้องกล่อม 2 ครั้ง ก็อาจกล่อมไม่เหมือนกัน

บางครั้งถ้าผู้กล่อมไม่เข้าใจคำศัพท์ในเนื้อเพลงก็อาจเปลี่ยนคำใหม่เพื่อให้
เข้าใจความหมาย จึงทำให้เนื้อเพลงผิดเพี้ยนไป

1.1 เพลงกล่อมเด็ก

- เนื้อหาในเพลงจะกล่าวถึงเรื่องของการนอนหลับ เช่น “ค่ำแล้วจะนอน ที่ตรงไหน” หรือบางเพลงก็จะกล่าวถึงความรักและความเอื้ออาทรของแม่ที่มีต่อลูก เช่น

เจ้าทองดีเอ๋ย

แม่จะพັควีให้เจ้านอน

เจ้าทองดีอย่าอ่อน

นอนเถิดนะพ่อคุณเอ๋ย

- หรือบางเพลงก็จะกล่าวเปรียบเทียบความไร้เดียงสา และความน่ารักน่าเอ็นดูของเด็กกับสัตว์ที่คุ้นเคย เช่น นกเอี้ยง นกเขา นกขุนทอง เช่น

เจ้านกเอี้ยงเอ๋ย

ขนปีกเจ้าเกลี้ยงกลม

จับอยู่ที่ท้ายสนม

เอวกลมเจ้าคนเดียวเอ๋ย

- เพลงกล่อมเด็กบางเพลงชาวบ้านก็นำสภาพธรรมชาติมากกล่าวไว้ในบทเพลง เนื่องจากชาวบ้านมีวิถีชีวิตที่แวดล้อมด้วยธรรมชาติ เช่น
- ตัวอย่างเพลงกล่อมเด็กที่กล่าวถึงธรรมชาติของนกกา และนกกาเหว่า

นกกาเหว่าเอ๋ย

แม่กาหลงรัก

คาบเอาข้าวมาเพื่อ

ปีกหางเจ้ายังอ่อน

พาลูกเที่ยวหากิน

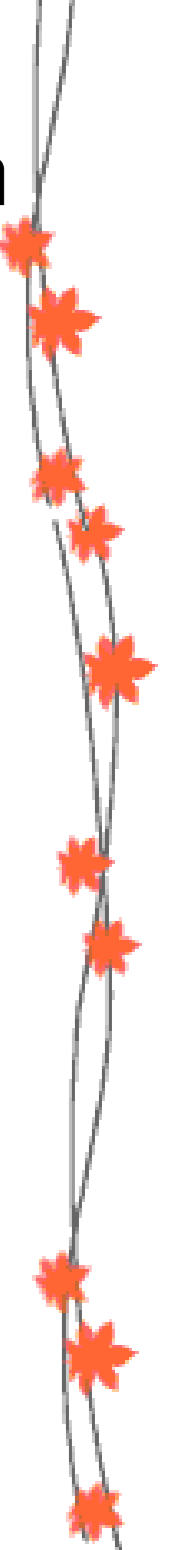
ไขให้แม่กาพัก

เลี้ยงตั้งลูกในอุทร

คาบเหยื่อมาป้อน

เพิ่งจะสอนบิน

ตามลำธาร

- เพลงกล่อมเด็กบางเพลงก็สะท้อนแง่จิตวิทยาที่ผู้ใหญ่นำมาใช้ช่วยให้เด็กกลัวเพื่อจะได้หลับเร็ว เช่น https://www.youtube.com/watch?v=On_jAExii04

ตุ๊กแกเอ๋ย

ตัวมันลายพริ้วๆ

งูเขียวตัวน้อย

ห้อยหัวลงมา

เด็กคนไหนนอน ไม่หลับ

ตุ๊กแกกินตับเสียเถิดเออวา

- เพลงกล่อมเด็กเป็นในลักษณะปลอบโยน โดยชักชวนให้เด็กนอนด้วยถ้อยคำอ่อนหวานเพื่อแสดงความรักที่มีต่อเด็ก

แม่เนื้อเย็นเอ๋ย

แม่มิให้ไปเล่นที่หาดทราย

ครั้นว่าน้ำขึ้นมา

มันจะพาเจ้าลอยหาย

แสนเสียกายเจ้าคนเดียวเอ๋ย

1.1 เพลงกล่อมเด็ก

- เพลงกล่อมเด็กที่ใช้กลวิธีการให้สินบนแก่เด็ก โดยนำสิ่งที่เด็กสนใจมาหลอกล่อ

เจ้าพ่อกระดาษเอย

ขาดแล้วจะซื้อใช้

สำเภาเงินสำเภาทอง

เขาจะล่องเข้ามาใหม่

แม่จะซื้อมาใช้ให้

เจ้าพ่อกระดาษเอย

1.1 เพลงกล่อมเด็ก

- นอกจากนี้เพลงกล่อมเด็กหลายเพลงยังกล่าวถึงเรื่องอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวกับเด็ก แต่เป็นเรื่องราวของผู้ใหญ่โดยตรง เช่น
 - เรื่องความรักระหว่างชายและหญิง ความเศร้าโศก หรือความผิดหวังและพลัดพรากจากความรัก
 - เรื่องพฤติกรรมของคนในสังคม ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาครอบครัว
 - เรื่องราวที่เกี่ยวกับวรรณคดีและนิทานที่คนในสังคมคุ้นเคย

- ตัวอย่างเพลงกล่อมเด็กชื่อ “เจ้าขุนทอง” เป็นเพลงกล่อมเด็กที่แพร่หลายมาก
- เนื้อเพลงแสดงให้เห็นถึงความรักความผูกพันของแม่ที่มีต่อลูก ความอาลัยอาวรณ์ที่ลูกต้องตายจากไป <https://www.youtube.com/watch?v=iR-urSNnH5M>

วัดเอี่ยมวัด โบสถ์

ขุนทองไปปล้น

คดข้าวใส่ห่อ

เขาก็รำลือมา

เหลือแต่กระดูกแก้ว

เจ้าขุนศรีจะถือฉัตร

ถือท้ายใต้เรือหงส์

ตาล โตนคเจ็ดต้น

ปานจะนี้ไม่เห็นมา

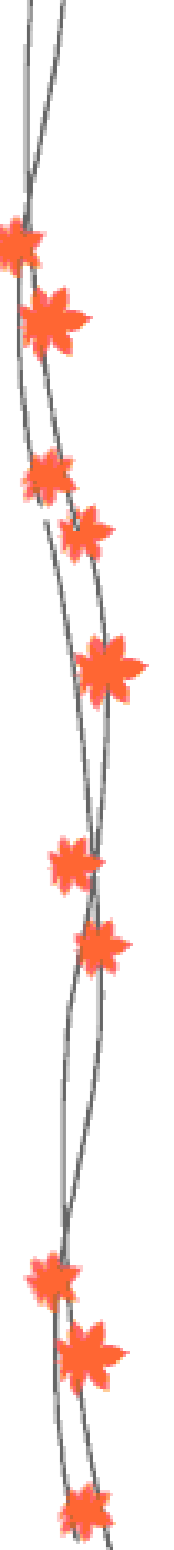
ถ่อเรือไปหา

ว่าพ่อขุนทองตายแล้ว

เมียรักจะไปปลง

ยกกระบัตร์ถือธง

จะไปปลงศพเจ้าขุนทอง

- ตัวอย่างเพลงกล่อมเด็กที่สะท้อนให้เห็นค่านิยมของชาวบ้านที่ตำหนิผู้หญิงที่ไม่เป็นแม่บ้านแม่เรือน เช่น

ลูกเอ๋ยลูกสาว

ทาขมื่นเป็นเนื้อ

หุงข้าวแต่ละหม้อ

บ้างก็สุกบ้างก็ดิบ

หุงข้าวก็ไม่เป็น

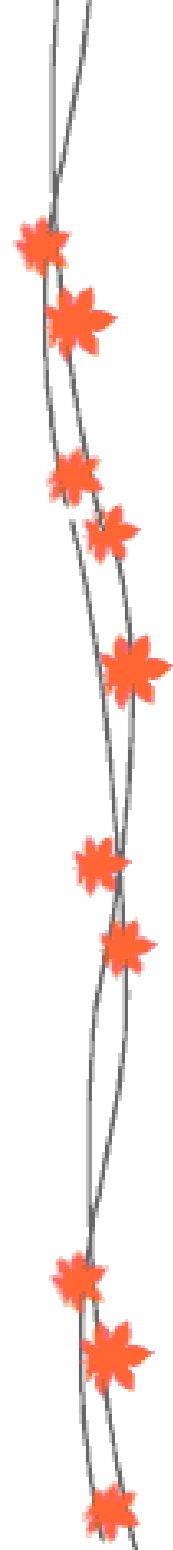
ลูกของชาวเมืองเหนือ

ทำอะไรก็ไม่เป็น

สิ้นพินก่อเป็นเกียนเงิน

บ้างก็เป็นทองเส้น

หน้าชเลินไม่มีอายเอย

- ตัวอย่างเพลงกล่อมเด็กที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับวรรณคดีที่คนไทยคุ้นเคย

ตัวเอยตัวพี

องค์ระเด่นมนตรีรุ่งฟ้า

ลอบลักบุษยามา

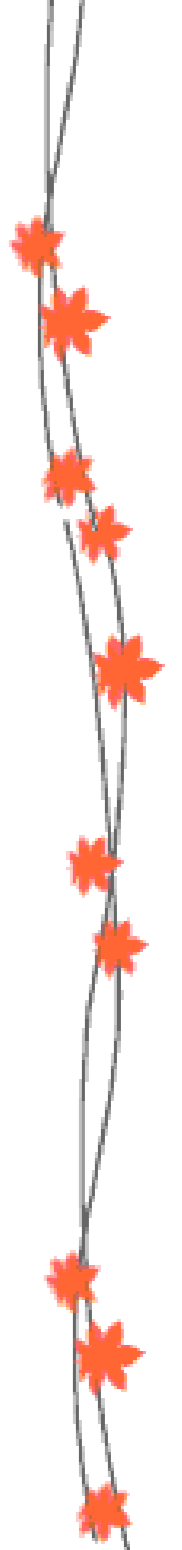
ลงในถ้ำมะคิริ

เสด็จเข้าไป

แก้สงสัยในกรุงศรี

บุษบานาริ

ก็ไปชมสวนศรีอุทยาน

1.2 เพลงร้องเล่นของเด็ก

- เพลงร้องเล่นของเด็กเป็นเพลงสั้นๆ และร้องทวนไปทวนมาซ้ำ ๆ กัน เพื่อให้เด็กใช้ร้องเล่นเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน และมีส่วนช่วยให้เด็กจดจำข้อความยาวๆ ได้ ซึ่งทำให้เด็กได้เรียนรู้การใช้ภาษาและการใช้ศัพท์ต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น
- เนื้อหาของเพลงนำมาจากสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเด็ก เช่น เรื่องสัตว์ ธรรมชาติ
- เนื้อเพลงนั้นบางวรรคมีความหมาย บางวรรคก็ไม่มีความหมาย
- เพลงชนิดนี้บางทีก็จะมีการแสดงท่าทางง่าย ๆ ประกอบเพลง เพื่อฝึกให้เด็กรู้จักใช้อวัยวะต่างๆ เช่น การเดิน การนั่ง การใช้มือ

- ตัวอย่างเพลงร้องเล่นที่ใช้หยอกเด็ก และมีการแสดงท่าทางประกอบ

- เพลงร้องเล่นที่ช่วยฝึกให้เด็กยืน

ตั้งไข่ล้ม ต้มไข่กิน ไข่ตกดิน อดกินไข่เนื้อ

- เพลงร้องเล่นที่ช่วยฝึกให้เด็กใช้มือ

จับปูดำ ขยำปูนา จับปูม้า คว่าปูทะเล สนุกจริงเอ๋ยแล้วเลยนอนเปล

ชะโอ้ละเห่ นอนเปลหลับไป

<https://www.youtube.com/watch?v=BKQ00kBzCpU>

- เพลงร้องเล่นที่ช่วยฝึกให้เด็กใช้กล้ามเนื้อ และรู้จักทรงตัว

โยกเยกเอย น้ำท่วมเมฆ กระจายลอยคอ หมาหางงอ จีคอ โยกเยก

https://www.youtube.com/watch?v=PL_sbUudaEI

- บางครั้งเนื้อหาของเพลงก็ร้องเล่นๆ เพื่อล้อเลียนเพื่อนๆ หรือเด็กที่แปลกๆ ผิดไปจากเด็กคนอื่น

- เพลงหัวโล้น

หัวโล้น โกงนใหม่ใหม่ ควกชี้ไก่ใส่หัวโล้น

- เพลงผมจุก

ผมจุกมากลुकน้ำปลา เห็นชี้หมานั่งไหว้กระจิ่งห้อง

- เพลงผมเปีย

ผมเปียมาเลียใบตอง พระตีกลอง ตะลุ่มตุ้มมง

1.3 เพลงประกอบการละเล่นของเด็ก

- เพลงประกอบการละเล่นของเด็ก คือ เพลงที่เด็กใช้ร้องประกอบการละเล่นต่างๆ
- ซึ่งอาจจะร้องเป็นกลุ่ม หรือร้องเดี่ยวก็ได้ บางครั้งก็มีการตบมือให้จังหวะหรือใช้ท่าทางประกอบเพื่อช่วยให้การละเล่นนั้นๆ สนุกสนานครึกครื้นยิ่งขึ้น เช่น

- เพลงแมงมุม

แมงมุมเอย

ขยุ้มหลังคา

แมวกินปลา

หมากัดกะพุงกัน

1.3 เพลงประกอบการละเล่นของเด็ก

- เพลงงูกินหาง

พ่องู : “แม่งูเอ๋ยกินน้ำบ่อไหน”

แม่งู : “กินน้ำบ่อ โสภ โยกไป โยกมา” พร้อมแสดงอาการส่ายตัวไปมา

พ่องู : “แม่งูเอ๋ยกินน้ำบ่อไหน”

แม่งู : “กินน้ำบ่อ หินบินไปบินมา” พร้อมแสดงอาการบินไปบินมา

พ่องู : “แม่งูเอ๋ยกินน้ำบ่อไหน”

แม่งู : “กินน้ำบ่อทรายย้ายไปย้ายมา” พร้อมแสดงอาการส่ายตัวไปมา

พ่องู : “กินหัวกินหางกินกลางตลอดตัว”

1.3 เพลงประกอบการละเล่นของเด็ก

- เพลงรี้ข้าวสาร

รี้ข้าวสาร สองทะนานข้าวเปลือก

เปลือกทองโבלาน เก็บเบี่ยใต้ฉุนร้าน

คคข้าวใส่จาน พานเอาคนข้างหลังไว้ให้ดี

เมื่อถึงคำสุดท้าย ชும்ประตูก็จจะลดมือลง กักตัวผู้เล่นที่เดินผ่านมา ผู้เล่นที่ถูก
กักตัวถูกคัดออก หรืออาจจะถูกลงโทษด้วยการให้รำหรือทำท่าทางอะไรก็ได้

- เนื้อหาของเพลงประกอบการละเล่นของเด็กบางเพลงอาจสะท้อนให้เห็นสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านและค่านิยมของชาวบ้านในด้านต่างๆ เช่น
 - เพลงจ้ำจิ้มมะเขือเปราะ

กะเทาะหน้าแว่น

กระแทนตั้นกุ่ม

อาบน้ำท่าไหน

เอาแป้งที่ไหนผัด

เยี่ยม ๆ มอง ๆ

จ้ำจิ้มมะเขือเปราะ

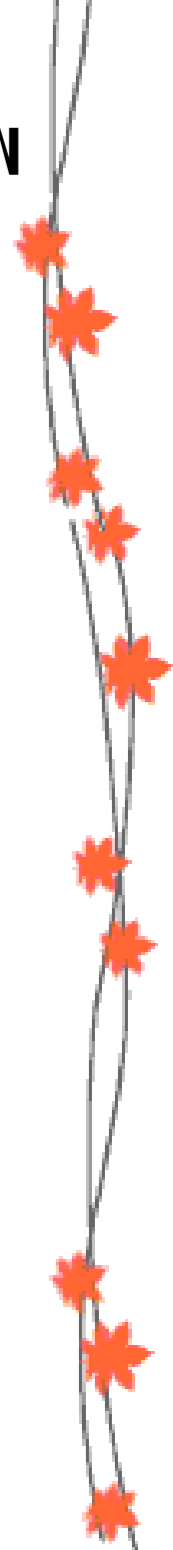
พายเรือออกแอ่น

สาวสาวหนุ่มหนุ่ม

อาบน้ำท่าวัด

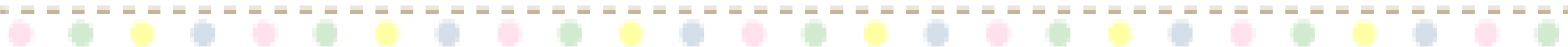
เอากระจกที่ไหนส่อง

นกขุนทองร้องวู้

1.3 เพลงประกอบการละเล่นของเด็ก

จะเห็นได้ว่าเพลงเด็กเป็นเพลงที่ร้องถ่ายทอดกันปากต่อปาก และใช้ถ้อยคำหรือทำนองที่ง่าย ๆ บางครั้งเนื้อร้องอาจจะแตกต่างกันไปบ้างแล้วแต่ท้องถิ่น แต่จุดประสงค์ก็เพื่อให้เด็กได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน และช่วยให้เด็กพัฒนาทักษะด้านการพูด และด้านร่างกายให้ดีขึ้นนั่นเอง

2. เพลงปฏิพากย์

- คำว่า “**ปฏี**” หมายถึง โต้ตอบ
- ส่วนคำว่า “**พากย์**” หมายถึง การใช้คำพูด
- เพลงปฏิพากย์ จึงหมายถึง เพลงที่ร้องโต้ตอบกันระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง โดยใช้ปฏิภาณไหวพริบหรือที่เรียกว่า “**ร้องแก้**”

2. เพลงปฏิพากย์

- อมรา กล้าเจริญ (2553: 4-5) ได้กล่าวถึง เพลงปฏิพากย์ ว่า
- เป็นเพลงโต้ตอบระหว่างชายและหญิง
- เนื้อหาเป็นการเกี่ยวพาราตี มีการถามตอบในเรื่องคติโลก คติธรรม ศาสนา หรือประวัติศาสตร์
- ความสนุกสนานจะอยู่ที่พ่อเพลงและแม่เพลงใช้โวหารชิงไหวพริบ คั่นกลอน แก่กัน มีลูกคู่ร้องรับ กระทุ้งจังหวะทำให้ครื้นเครงยิ่งขึ้น

2. เพลงปฏิพากย์

ภูมิจิต เรื่องเศษ (2529: 54-55) ได้แสดงทัศนะถึงเพลงปฏิพากย์ที่สอดคล้องกันว่า ทุกภาคของไทยมีเพลงพื้นบ้านในลักษณะที่เป็นเพลงปฏิพากย์ คือ “เพลงที่ชายหญิงร้องโต้ตอบกัน” มีความแตกต่างกันไปบ้าง ตามลักษณะวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น เช่น ภาษา ท่วงทำนอง เนื้อหา เครื่องดนตรี การร่ายรำ การแต่งกาย และโอกาสที่ร้อง

2. เพลงปฏิพากย์

- เพลงปฏิพากย์ในแต่ละท้องถิ่น แต่ละชุมชน ภูมิภาค มีชื่อเรียกวิธีการแสดงที่แตกต่างกันไปตามอัตลักษณ์และความนิยมของท้องถิ่นนั้นๆ เช่น

ภาคกลางมีชื่อเรียกว่า **“เพลงเรือ”** **“เพลงน้อย”** **“เพลงอีแซว”**

ภาคอีสานมีชื่อเรียกว่า **“หมอลำคู่”** (หมอลำฝ่ายหญิงหมอลำฝ่ายชาย)

อีสานใต้เรียก **“เจรียงตัว”** **“เจรียงเบริน”**

ภาคเหนือมีชื่อเรียกว่า **“เพลงซอ”**

ภาคใต้มีชื่อเรียกว่า **“เพลงเรือ”** **“เพลงนา”**

ตัวอย่างเพลงปฏิพากย์ที่คุ้นเคย

- “เพลงเรือ”

- เพลงเรือ เป็นเพลงที่ร้องเล่นในฤดูน้ำหลาก ประมาณเดือน 11-12 นิยมเล่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี สุพรรณบุรี และลพบุรี ช่วงเทศกาลฉลุฉิม ผ้าป่า หรืองานนมัสการ งานบุญประจำปีของวัด ซึ่งเป็นฤดูน้ำหลาก ชาวनाव่างเว้นจากการทำนา รอน้ำลด และรวงข้าวสุก ก็จะพากันพายเรือมาทำบุญไหว้พระและเล่นเพลง

- ธรรมเนียมในการเล่นมีเรือฝ่ายชายและฝ่ายหญิง
- จำนวนผู้เล่นขึ้นอยู่กับขนาดของเรือประมาณ 9 - 10 คน มีพ่อเพลง แม่เพลง ส่วนที่เหลือเป็นลูกคู่
- ใช้กลอนลงสระเสียงเดียวกันไปเรื่อยๆ ที่เรียกว่า “กลอนหัวเดียว” นิยมร้อง กลอนลา และกลอนไถ เพราะคิดหาคำได้ง่ายกว่าสระเสียงอื่น
- มีเครื่องประกอบจังหวะ ได้แก่ ฉิ่ง และกรับ
- พ่อเพลงที่นั่งกลางลำเรือ จะเป็นคนที่ฉิ่งคังฉับๆ ไปเรื่อยๆ ที่เหลือก็เป็นลูกคู่ คอยร้องรับหรือร้องยั่วด้วยคำว่า “ฮ้า ฮั้” และคอยกระทุ้งว่า “ชะ ชะ” หรือ “เขียบ เขียบ” ตามความคะนองปากเป็นจังหวะๆ

- เมื่อชาวเพลงพายเรือมาถึงที่หมาย โดยทั่วไปก็จะมองหาเรือจับคู่ว่าเพลงกัน แล้ว ฝ่ายชายจะพายเรือไปเทียบจนชิดเรือฝ่ายหญิงและเก็บพายขึ้น
- ในเรือแต่ละลำจะนั่งเป็นคู่ๆ นอกจากช่วงหัวเรือท้ายเรือจะนั่งคนเดียวเพราะที่แคบ
- เรือฝ่ายชายจะเริ่มว่าเพลงก่อน เรียกว่า **“เพลงปลอบ”** เพื่อขอเล่นเพลงกับฝ่ายหญิง ตามมารยาท
- เมื่อว่าไปสัก 2 - 3 บท หากฝ่ายหญิงนั่งไม่ตอบ ก็แสดงว่า ไม่สมัครใจเล่นเพลงด้วย หรือมีคู่นัดหมายอยู่แล้ว เรือฝ่ายชายต้องไปหาคู่ใหม่

- แต่ถ้าฝ่ายหญิงเอื้อนเสียงตอบ แสดงว่า ตกหลงไปเล่นเพลงด้วย ก็เริ่มว่า **“เพลงประ”** โต้ตอบกันในเชิงเกี้ยวพาราสีอย่างสนุกสนาน เช่น
 - กล่าวถึงการลักพาหนี หรือนัดหมายสู่ขอ
 - เพลงชิงชู้ และเพลงตีหมากผัว
- เมื่อว่าเพลงกันสมควรแก่เวลาแล้ว เรือฝ่ายชายจะพาไปส่งเรือฝ่ายหญิง ในระหว่างนั้นก็ว่า **“เพลงจาก”** เพื่อเป็นการแสดงความอาลัยอาวรณ์
- ตัวอย่าง <https://www.youtube.com/watch?v=5tXTZC4OVHM>

ตัวอย่างเพลงปฏิพากย์ที่คุ้นเคย

- “เพลงอีแซว” เป็นเพลงพื้นบ้านจังหวัดสุพรรณบุรี เล่นในงานเทศกาลสงกรานต์ หรืองานบุญกุศล เดิมเป็นเพลงร้องโต้ตอบกันสั้นๆ แบบกลอนหัวเดียว ต่อมาได้ยืมกลอนเพลงน้อยไปร้องให้ยาวมากขึ้น
- ร้องด้วยจังหวะเร็วๆ เดินจังหวะด้วยฉิ่ง กรับ
- พ่อเพลงแม่เพลงแต่ละฝ่ายมีลูกคู่ 4- 5 คนร้องโต้ตอบเชิงเกี่ยวพาราตี แฝงคำสองแง่สองง่าม เพื่อสร้างความครึกครื้นให้แก่ผู้ฟัง หรือมีเนื้อเพลงเกี่ยวกับเรื่องสังคม
- ส่วนผู้ร้องต้องมีความสามารถในการเลือกถ้อยคำมาร้อยเรียงที่เรียกกันว่า “ด้นเพลง” ให้ทันจังหวะที่เร็วกว่าเพลงประเภทอื่น ๆ ต่อมา
- ยกตัวอย่าง <https://www.youtube.com/watch?v=dnmsQ6G6ygc>

ตัวอย่างเพลงปฏิพากย์ที่คุ้นเคย

- “เพลงน้อย”
- เพลงน้อย เป็นเพลงที่เล่นกันทั่วไปทุกจังหวัดในภาคกลาง โดยนิยมเล่นในช่วงเทศกาลสงกรานต์ และวันนักขัตฤกษ์อื่นๆ
- ภายหลังมีการตั้งวงเป็นอาชีพรับจ้างแสดงทั่วไป คณะลำตัดหวังเต๊ะนิยมนำเพลงน้อยมา ร้องแทรกกับการละเล่นเพลงลำตัดเสมอ
- เพลงน้อยเป็นเพลงโต้ตอบระหว่างชายหญิง มีเอกลักษณ์ตรงที่ลูกคู่จะร้องรับว่า **“เอ้ชา เอชา ชา ฉาด ชา”** บางคณะต่อด้วย **“หน้อยแม่”** ไม่ต้องมีคนตรี ประกอบลูกคู่จะปรบมือเท่านั้น
- ตัวอย่าง <https://www.youtube.com/watch?v=hH1LNIdCNVc>

ตัวอย่างเพลงปฏิบัติพากย์ที่คุ้นเคย

- “เพลงเกี่ยวข้าว”
- เพลงเกี่ยวข้าว เป็นเพลงที่สำหรับร้องกันในขณะลงแขกเกี่ยวข้าว อันเป็นอาชีพสำคัญของชาวนาไทย เพื่อให้สนุกสนานและรู้สึกผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าในการงาน และเชื่อมความสัมพันธ์ในระหว่างเพื่อนบ้านอาชีพเดียวกัน
- เพลงเกี่ยวข้าวจะเล่นกันในฤดูเกี่ยวข้าว และจะเล่นกันเมื่อหยุดจากการเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว เหมือนกับเพลงเต้นกำรำเคียว

- กล่าวคือ จะเล่นเพลงเกี่ยวข้าวก่อนที่จะเล่นเพลงเต้นกำรำเคียว
- ไม่มีกำหนดเวลาในการเล่น คือ เล่นกันจนเหนื่อยก็เลิก
- เนื้อความของเพลงมักจะเกี่ยวกับการไถ่ถามถึงการทำนาผสมผสานการเกี่ยวพาราสีกัน
- เพลงเกี่ยวข้าว บางแห่งเรียก **“เพลงกำ”**
- เวลาแสดง อีกมือหนึ่งกำข้าวไว้ ย่ำเท้าใช้ลีลาไปตามจังหวะเพลง ใช้ตบมือให้จังหวะพร้อม ๆ กัน บางครั้งใช้กลองและฉิ่งเข้าร่วมด้วย

- ตัวอย่างเพลงเกี่ยวข้าว

เกี่ยวเถิดหนาแม่เกี่ยว อย่ามัวแลมัวเหลียว

เกี่ยวจะบาดมือเอ๋ย

คว่ำเถิดหนาแม่คว่ำ รีบตะบิ้งให้ถึงคันนา

จะได้พุดจากันเอ๋ย

- ตัวอย่างเพลงเกี่ยวข้าว กล่าวถึง **อาชีพทำนาที่มีการร่วมลงแขก**

<https://www.youtube.com/watch?v=HCAqxt8OYxQ>

- ตัวอย่างเพลงเต้นกำรำเคียว

มากันเถิดเอ๋ย เอ๋ยรา แม่รา มารี่มา แม่มา มาเถิดนะแม่มา มารี่มา แม่มา
มาเต้น กำรำหญา้กันโนนานี้เอ๋ย

มาเสียเถิดเอ๋ย เอ๋ยรา พ่อมา มารี่มา พ่อมา ฝนกระจายปลายนา แล้วน้อง
จะมาอย่างไรเอ๋ย....

- ตัวอย่าง <https://www.youtube.com/watch?v=EJBM-kY0PEc>

3. เพลงในพิธีกรรม

- เพลงในพิธีกรรมของชาวบ้าน คือ การขับลำนำเป็นท่วงทำนองที่ชาวบ้านใช้ประกอบในพิธีกรรมเกี่ยวกับวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นนั้นๆ
- อมรา กล้าเจริญ (2553: 5-6) ได้แบ่งประเภทของเพลงในพิธีกรรมได้ 3 ประเภท ดังนี้

3.1 เพลงที่ประกอบในพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต

3.2 เพลงประกอบพิธีกรรมตามปฏิทิน

3.3 เพลงประกอบพิธีกรรมในการรักษาโรค

3.1 เพลงที่ประกอบในพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต

- วัฒนธรรมและประเพณีการดำเนินชีวิตของคนไทย นับตั้งแต่เกิดจนตาย มีความผูกพันอยู่กับท่วงทำนองกลอนเพลง เพราะมีความเชื่อว่าเพลงจะเป็นสื่อถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อบันดาลความสุข บัดเป่าความทุกข์
- เพลงในพิธีกรรมมีความสำคัญกับการเกิดของเด็ก เช่น สวดแห่ล่เรียกขวัญ ในพิธีทำขวัญ พิธีโกนจุก พิธีบวชนาค พิธีแต่งงาน

ในงานอวมงคล เช่น เพลงคุ้มโมง (อีสานใต้) เพลงสวดคฤหัสถ์ (ภาคกลาง) สวดมาลัย และเพลงกาหลอ (ภาคใต้) ซึ่งใช้ในงานศพ

- ตัวอย่างเพลงสวดคฤหัสถ์
- <https://www.youtube.com/watch?v=BHWuzJfw9Bk>
- <https://www.youtube.com/watch?v=k8hrvFSRB6w>

3.2 เพลงประกอบพิธีกรรมตามปฏิทิน

- เพลงประกอบพิธีกรรมตามปฏิทิน ได้แก่ เพลงที่มีบทบาทตามปฏิทินประเพณี ราชฎีร์ 12 เดือน เช่น
- บทเพลงแห่งนางแมวในพิธีของฝน หากฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาลทำให้เกิดความแห้งแล้ง ประมาณเดือน 8-9 เพื่อให้ฝนตกลงมาเพื่อการเพาะปลูกและพืชผลทางการเกษตร <https://www.youtube.com/watch?v=YajJIDK9DJY>
- ในส่วนนี้จะมีเพลงในพิธีกรรมต่อเนื่องในเรื่องของการเพาะปลูก เช่น **พิธีสู่ขวัญข้าว สู่ขวัญยุง ขอบคุณผีसाงเทวดาที่ให้ผลผลิตดี**

3.3 เพลงประกอบพิธีกรรมในการรักษาโรค

- เพลงประกอบพิธีกรรมในการรักษาโรค เป็นพิธีกรรมที่เกิดขึ้นจากความเชื่อทางไสยศาสตร์ที่เร้นลับ ได้แก่ เวทมนตร์หรือคาถาอาคมต่างๆ อิทธิปาฏิหาริย์ ภูตผีปีศาจ และวิญญาณ เพราะคนไทยส่วนใหญ่มีความเชื่อทางไสยศาสตร์กันมานาน
- ถึงแม้วิทยาการต่างๆ จะเจริญก้าวหน้าไปสู่โลกของเทคโนโลยีแล้ว ยังพบว่ามีการรักษาอาการเจ็บป่วยด้วยเพลงในสังคมชนบท เช่น **ลำผีฟ้า ลำผีแดง**

3.3 เพลงประกอบพิธีกรรมในการรักษาโรค

- ในภาคอีสานเหนือ เป็นการขับร้องบทกลอน มีแคนเป็นดนตรีประกอบกับการขับร้อง มีการใช้ทำร้ายรำประกอบ
- การขับลำประเภทนี้เป็นการลำบอกกล่าว และเชิญวิญญาณบรรพบุรุษมาเพื่อรักษาอาการป่วยไข้

เพลงพื้นบ้านสะท้อนวัฒนธรรมไทย

- เพลงพื้นบ้านของไทยจัดเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่ง ผู้ร้องเพลงพื้นบ้านก็คือชาวบ้านที่มีอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งเป็นอาชีพหลักของไทย
- เราถือว่าเพลงพื้นบ้านเป็นผลผลิตของสังคมเกษตรกรรมและสามารถสะท้อนวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมของคนไทยในแง่มุมต่างๆ ดังนี้

เพลงพื้นบ้านสะท้อนวัฒนธรรมไทย

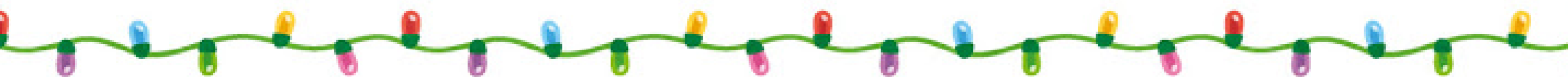
1. เพลงพื้นบ้านสะท้อนให้เห็นว่า อาชีพหลักของคนไทย คือ ทำไร่นา สะท้อนภาพในท้องทุ่งนาและทัศนคติของชาวนา เช่น เพลงอีแซว ที่ว่า

ต้นขึ้นเช้าเช้าก็เข้าแต่คอก

จูงวัวออกเอาไปเทียมไถ

ไถคู่ก็ได้ ไถควายก็อด

ถ้าไม่บ้ายข้าวไม่ปลดหรือกไถไป

เพลงพื้นบ้านสะท้อนวัฒนธรรมไทย

2. เพลงพื้นบ้านสะท้อนชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน

ตัวอย่างเพลงน้อยที่กล่าวถึงชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน คือ ชาวบ้านจะไป
อาบน้ำที่ท่าน้ำ และหนุ่มๆ สาวๆ จะพบปะกันที่นั่น

น้องจะไปยังตีนท่า

จะไปทรงคองคาเหมือนดังใจ

จะไปละครากินให้มันสิ้นมัวหมอง

จะลงรักปิดทองไว้ข้างใน

น้องจะนุ่งผ้าฝืนริบางบาง

ก็ให้มันเห็นรางรางไรไร

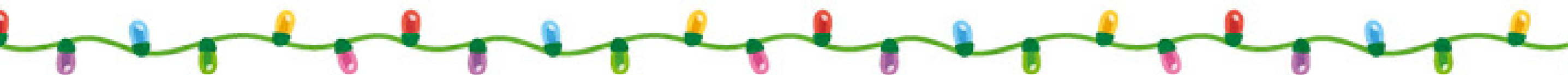

เพลงพื้นบ้านสะท้อนวัฒนธรรมไทย

3. เพลงพื้นบ้านสะท้อนค่านิยมด้านต่างๆของชาวบ้าน

- ชาวบ้านมีทัศนคติต่อชาวจีนว่ามีความร่ำรวย เนื่องจากมีอาชีพค้าขาย ไม่รังเกียจลูกเขยชาวจีน ฉะนั้น ในบทเกี่ยวพาราสีของเพลงพื้นบ้าน ฝ่ายชายมักจะพูดถึงตนเองว่าร่ำรวย และเป็นลูกพ่อค้าชาวจีน ดังตัวอย่างเพลงอีสานที่ว่า

ไม่มีใครดูหมิ่นว่าข้านอนกินดอกเบี๋ย ข้าเป็นลูกอาสาเสีย กินข้าวร้อนนอนสาย
ว่าโรงเลื่อย โรงสียังมีสีสีบห้าโรง แถมยังมีเรือโยง ข้าไม่คุยขยาย

3. เพลงพื้นบ้านสะท้อนค่านิยมด้านต่างๆของชาวบ้าน (ต่อ)

- ชาวบ้านมีค่านิยมในการเลือกคู่ครอง โดยฝ่ายหญิงต้องพิจารณาฝ่ายชายว่าเทือกเถาเหล่ากอเป็นอย่างไร และนิสัยของฝ่ายชายดีหรือไม่ อีกทั้งฝ่ายชายต้องเป็น โสค ยังไม่มีคู่ครอง ดังตัวอย่างเพลงอีสานที่ว่า

เจ้าจะมีลูกฟัวครอบครอง ควรจะตรองให้มันสมหมาย

ว่าต้องเลือกเทือกเถาเหล่ากอบริวารร่วมหน่อว่าพ่อแม่เขาเป็นคนชนิดไหน
สูบฝิ่นกินเหล้าเมาก็งูซา ลูกภรรยาเขามีหรือไม่

3. เพลงพื้นบ้านสะท้อนค่านิยมด้านต่างๆของชาวบ้าน (ต่อ)

เนื้อหาของเพลงพื้นบ้านบางเพลงยังสะท้อนค่านิยมของฝ่ายหญิงว่า
ไม่ชอบผู้ชายที่เป็นนักเลง หรือเล่นการพนัน ดังตัวอย่างเพลงระบำบ้านไร่

ไอ้ลูกพี่ฉันก็อยากจะมี

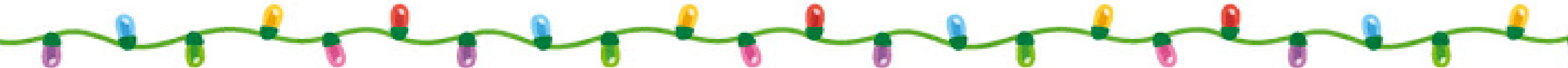
แต่มันหากคนดีไม่ได้

ตื่นขึ้นเช้าเช้าแต่โรงบ่อน

สองมือก็ช้อนแต่แพไฟ

พี่นักเลงนั่นเองก็ไม่เอา

ฉันขี้เกียจหุงข้าวหม้อใหญ่

3. เพลงพื้นบ้านสะท้อนค่านิยมด้านต่างๆของชาวบ้าน (ต่อ)

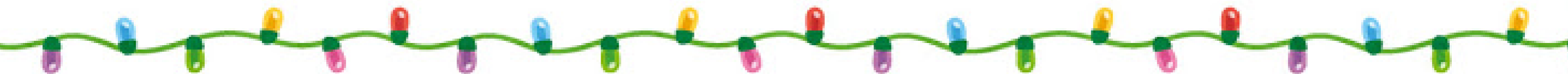
เนื้อเพลงพื้นบ้านบางเพลงก็สะท้อนให้เห็นค่านิยมของคนในสังคมว่า
ผู้หญิงเราต้องแต่งงานและมีการสู่ขอตามประเพณี ตัวอย่างเพลงพวงมาลัยที่ว่า

เอ่อระเหยลอมมา ลอมมาก็ลอมไป

พ่อท่านเลี้ยงมายาก จะกินขันหมากให้ได้

ไม่ได้กินหมต้มอมน้ำตาล นื่องไม่รับประทานของใคร

พวงเอ๋ยพวงมาลัย ถอยหลังกลับไปเถิดเอ๋ย

เพลงพื้นบ้านสะท้อนวัฒนธรรมไทย

4. เพลงพื้นบ้านสะท้อนความเชื่อของชาวบ้านไว้หลายประการ

- ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ชาวบ้านมีความเชื่อว่าคนทำดี ทำบุญสุนทาน ย่อมได้ไปขึ้นสวรรค์ คนชั่วต้องได้รับผลกรรมและผลของบุญบาปจะติดตามไป จนถึงชาติหน้า ตัวอย่างเพลงอีสานที่ว่า

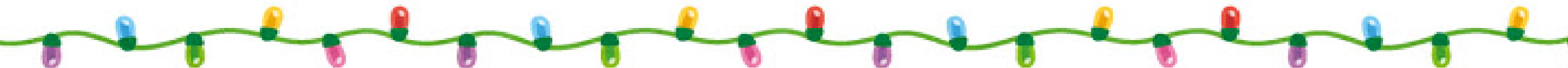
ผลศีลผลทานไปอยู่วิมานเลื่อนลอย	เป็นของทิพย์รอกอยไม่เลื่อนลอยไปไหน
จะไปชมสมบัติความศักดิ์สิทธิ์	ไปสวรรค์ชั้นอินทร์องค์ศีลจะพาไป
ไปชมเทพธิดาบนชั้นดาวดึงส์	ศีลทานเหนียวพึงทำให้ขึ้นบันได

- ความเชื่อเรื่องบุพเพสันนิวาส ชาวบ้านมีความเชื่อเรื่องเนื้อคู่ว่าเป็นเรื่อง
บุญกรรมที่ทำร่วมกันมาแต่ชาติปางก่อน ตัวอย่างเพลงน้อย

แต่ปาเลปาหลัง เราเคยได้สร้างกุศล
มากันแม่คุณสองคน มันจริงเสียแท้มั่นคง
นี่แหละเนื้อคู่ของน้อง แม่คอยปลื้มใจ

หรือ

นี่มันเป็นคู่สร้างกุศล ที่ได้มาเจอสร้อยโกสุ่ม

เพลงพื้นบ้านสะท้อนวัฒนธรรมไทย

5. เพลงพื้นบ้านสะท้อนภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทย

ความรู้ความฉลาดของบรรพบุรุษไทยที่แฝงในเพลงพื้นบ้านได้ถ่ายทอดมายังลูกหลาน และมีประโยชน์ต่อลูกหลานมาจนถึงปัจจุบัน เพลงพื้นบ้านสะท้อนภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทยในเรื่องต่างๆดังต่อไปนี้

- ความสามัคคีหรือความมีไมตรีของคนในสังคม เพลงพื้นบ้านเกิดจากการที่คนในสังคมน่วมแรงร่วมใจช่วยเหลือกันในการทำงาน เช่น **การเกี่ยวข้าว การนวดข้าว** เพลงพื้นบ้านจึงทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการร้องเพลง ถ้าผู้ใดร้องไม่คล่อง ก็สามารถปรบมือหรือเคาะจังหวะ ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความพร้อมเพรียงของหมู่คณะ แม้แต่เนื้อเพลงก็แสดงออกถึงความช่วยเหลือ ความสามัคคีที่มีต่อกันดังเช่น

เพลงสงฟาง

ชาย มาเถิดหนาแม่มา อย่าให้เสียเวลา มาช่วยกันสงฟางเอย

หญิง มาเถิดหนาพ่อมา อย่าให้เสียเวลา มาช่วยกันสงฟางเอย

- ความมีไหวพริบหรือปฏิภาณ ลักษณะเนื้อร้องของเพลงชาวบ้านส่วนมากเป็นการโต้ตอบระหว่างพ่อเพลงและแม่เพลง ต้องใช้ความรวดเร็วในการโต้ตอบ เวลา ร้องจึงมักซ้ำคำหรือซ้ำข้อความขณะที่กำลังคิดหาถ้อยคำที่ใช้ตอบโต้อีกฝ่ายหนึ่ง เช่น

เพลงต้นกำรำเคียว

ชาย ไปกันเถิดเอ๋ย เอ๋ยรา แม่ไป ไปรีไปแม่ไป ไปชมนกกันที่ในป่า ไป
ชมพฤษภากันที่ในไพร ไปชมชะนีผีไพร เล่นที่ในดงเอ๋ย

หญิง ไปเสียดเถิดเอ๋ย เอ๋ยรา พ่อไป ไปรีพ่อไป น่องเดินขยิก จิกไหล่ ตามกัน
พี่ชายไปเอ๋ย

